

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/159352,Dodatek-prasowy-Oddzialu-IPN-w-Lodzi-80-rocznica-przekształcenia-struktur-zbrojnych.html>
16.04.2026, 14:30

Dodatek prasowy Oddziału IPN w Łodzi „80. rocznica przekształcenia struktur zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego SZP-ZWZ-AK”

Wydawnictwo przygotowane przez Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Łodzi w związku z obchodami 80. rocznicy przekształcenia struktur zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego SZP-ZWZ-AK.

11.02.2022

14 LUTEGO Z MIŁOŚCI DO POLSKI

ARMIA KRAJOWA – zakonspirowane siły zbrojne Polskiego Państwa Podziemnego w latach II wojny światowej, powstałe z przemianowania Związku Walki Zbrojnej (utworzonego w listopadzie 1939 r.) rozkazem Naczelnego Wodza generała broni Władysława Sikorskiego z 14 LUTEGO 1942 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

80. ROCZNICA PRZEKSZTAŁCENIA STRUKTUR ZBROJNYCH POLSKIEGO PAŃSTWA PODZIEMNEGO SZP-ZWZ-AK

ARMIA KRAJOWA BYŁA TAKĄ SAMĄ SIŁĄ JAK POLSKIE SIŁY ZBROJNE NA ZACHODZIE

SŁAWOMIRSOWA

Wywiad z dr. hab. Dariuszem Rogutem, prof. Akademii Sztuki Wojennej, dyrektorem Oddziału Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi

Mija 80. rocznica powstania Armii Krajowej. Dlaczego przypisujemy tak dużą rangę temu wydarzeniu? Zanim premier i Wódz Naczelny Władysław Sikorski powołał 14 lutego 1942 r. AK, istniały przecież te same struktury, które nosiły nazwę Związku Walki Zbrojnej, a wcześniej istniała Służba Zwycięstwu Polski.

Tak, istniały, ale od tego momentu mamy do czynienia z niejaką oficjalną armią Polskiego Państwa Podziemnego. AK stanowiła w kraju siłę równorzędną z Polskimi Siłami Zbrojnymi na Zachodzie. Wszystkie elementy PPP miały się ujawnić w momencie ogólnonarodowego powstania i przejmować władzę w wyzwalanym kraju jako przedstawiciele legalnych polskich władz.

Mimo intensywnej akcji scaleniowej, jeśli pominiemy komunistyczną Gwardię Ludową, poza strukturami AK pozostały Narodowe Siły Zbrojne. Wydawałoby się, że śmiertelne zagrożenie wymusza bezwzględnej jedności. Dlaczego tak się nie stało?

Brak jedności wynikał z wielu czynników. Niestety w grę wchodziły m.in. ambicje dowódców podziemia narodowego i różnice programowe dotyczące przyszłej koncepcji rozwoju Polski. Należy jednak podkreślić, iż tylko struktury komunistyczne (GL-AL) nie walczyły o wolną i niepodległą Polskę. Dla nich nadrzędnym był jeden cel -

Dariusz Rogut, dyrektor IPN Oddział w Łodzi

przejęcie władzy i de facto sowietyzacja polskiego społeczeństwa.

Armia Krajowa w regionie łódzkim z dzisiejszej perspektywy może się jawić jako całość, ale w czasie okupacji były to dwa różne światy. Warunki działania na terenach przyłączonych przez Niemców do tzw. Kraju Warty, w tym Łodzi, Sieradza czy Kutna, były krańcowo trudne w stosunku do ziem w Generalnym Gubernatorstwie. Jak duże były różnice w funkcjonowaniu AK między Łodzią a Piotrkowem Trybunalskim, które to miasta formalnie podlegały temu samemu okręgowi AK?

W Łodzi warunki konspiracyjne były bardzo trudne. Decydowała o tym ogromna liczba Niemców i wołksdeutschnów. Na terenach wcielonych do III Rzeszy zapanował tzw. terror administracyjny, który funkcjonował niemal do końca okupacji, a jego podpora była wzrastająca liczebnie mniejszość niemiecka. Teren

Oddział partyzancki Józefa Wyrwy „Starego”. Podczas akcji „Burza” oddział dołączył do 25. pułku piechoty AK

ten był przeznaczony do całkowitej germanizacji, dlatego realizowano politykę masowych wysiedleń oraz powszechnego terrorku.

Jakie przedsięwzięcia AK w regionie łódzkim, bo przecież nie były to tylko akcje strictly bojowe, zaliczyłby pan do największych sukcesów?

Faktycznie przeprowadzanie akcji bojowych było praktycznie niemożliwe. Z tego powodu dowództwo Okręgu Łódź ZWZ-AK położyło olbrzymi nacisk na działalność wywiadowczą. Do asów wywiadu polskiego należała Halina Szwarz Kłab. Po podpisaniu wołkslisty zyskała zaufanie Niemców, a później prowadziła działalność wywiadowczą na terenie Rzeszy. Łódzianie uczestniczyli też w akcji „Dorsze”, tj. ope-

racji przerzucanie przez granicę zbiegłych z obozów jenieckich żołnierzy alianckich. Polskie podziemie zebrało szereg informacji m.in. o polacji niemieckiej i działaczach NSDAP, lokalizacji niemieckich jednostek wojskowych, ich strukturze, uzbrojeniu, obiektach wojskowych itd. Umieszczono także informatörów w sztabie XIII Korpusu Wehrmachtu w Łodzi oraz stworzono prężnie działające struktury wywiadu przemysłowego i kolejowego. Oddział II komendy Okręgu Łódź zorganizował również struktury kontrwywiadu, którego zadaniem była osłona własnych działań szpiegowskich. Dzięki kontrwywiadowi w Okręgu Łódź zdekonspirowano wielu niemieckich agentów i konfidentów. W Łódzkim do końca

wojny zlikwidowano ponad 200 osób oskarżonych o zdradę narodu polskiego, połowę wyroków wykonano dopiero latem 1944 r.

Których dowódców różnych szczebli AK w regionie łódzkim oceniliby pan najwyżej?

Trudno jest wymienić wszystkie nazwiska, ale warto podkreślić postaci płk. Michała Stempkowskiego „Barbare” - dowódcę Okręgu w czasie akcji „Burza”, mjr. Adama Trybusa „Gaja” - szefa „Kedywu” czy dowódców oddziałów partyzanckich - ppor. Aleksandra Arkuszyńskiego „Maja” i ppor. Stanisława Karlińskiego „Burzę”. Trzej ostatni nie złożyli broni i walczyli z okupantem sowieckim i komunistycznymi kolaborantami.

W dodatku:

- wywiad red. Sławomira Sowy z dr. hab. Dariuszem Rogutem (Dyrektorem Oddziału IPN w Łodzi), *ARMIA KRAJOWA BYŁA TAKĄ SAMĄ SIŁĄ JAK POLSKIE SIŁY ZBROJNE NA ZACHODZIE*
- dr Tomasz Toborek (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Łodzi), *ZANIM POWSTAŁA ARMIA KRAJOWA*
- Paweł Wąs (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Łodzi), *MJR RUDOLF MAJEWSKI „ROMAN”, „LEŚNIAK” I 25. PUŁK PIECHOTY AK*
- dr hab. Krzysztof Lesiakowski, *HALINA KŁĄB „JACEK II” - AS WYWIADU AK W OKRĘGU*

„BARKA” ŁÓDŹ

- Artur Ossowski (Naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Łodzi), *„PAPIEROWE BOMBY” JANA LIBSZA*
- dr Tomasz Toborek (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Łodzi), *ARMIA KRAJOWA. WIELKIE DZIEŁO POLAKÓW*
- dr hab. Dariusz Rogut (prof. Akademii Sztuki Wojennej, Dyrektor Oddziału IPN w Łodzi), *MJR ADAM TRYBUS „GAJ”, SZEF KEDYWU ORAZ RUCHU OPORU ARMII KRAJOWEJ*
- Artur Ossowski (Naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Łodzi), *OPERACJA „DORSZE” - POMOC CENNIJSZA NIŻ ŻYCIE*
- Patrycja Resel (Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Łodzi), *BYŁO W NIEJ COŚ RYCERSKIEGO...*
- Łukasz Rakoczy (Oddziałowe Archiwum IPN w Łodzi), *BOMBY NA PIOTRKOWSKIM DWORCU. NIEUDANA AKCJA ZWIĄZKU ODWETU*
- Bartosz Bijak (Naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Łodzi) *KŁOPOTLIWY POMNIK; NA SZLAKU PAMIĘCI O AK W REGIONIE ŁÓDZKIM*

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Pliki do pobrania

[Dziennik Łodzki dodatek specjalny 11 02 2022 \(pdf, 1.68 MB\)](#)
